

Breda Luthar, Dejan Jontes

Nasilje v družini in strateški rituali poročanja

POVZETEK: V članku obravnavamo reprezentacije družinskega nasilja v slovenskih dnevnikih in na televiziji s poudarkom na formalnih značilnostih prispevkov o nasilju. Posebej se osredotočamo na žanr časopisne kronike in epizodično novico v televizijskih poročilih. Avtorja ugotavljata, da v novinarskih reprezentacijah družinskega nasilja prevladuje faktizem kot strateški ritual poročanja, kar ima za posledico dekontekstualizacijo, psihologizacijo in individualizacijo problema nasilja, policija in sodišča pa služijo kot standardni birokratski viri, ki avtentizirajo novinarski diskurz. Osrednja značilnost televizijskih novic o družinskem nasilju so epizodična obravnava dogodkov v novicah, standardno uokvirjanje problema kot strankarskega konflikta in melodramatična reprezentacija nasilja v aktualnodokumentarnem programu. Tudi melodramatizacija nasilja vodi v dekontekstualizirano in individualizirano obravnavo nasilja v družini, ki je interpretirano zunaj strukturnih vzrokov nasilja, kot sta razredna diferenciacija in uprizarjanje hegemonične moškosti.

KLJUČNE BESEDE: nasilje v družini, hegemonična moškost, množični mediji, kronika, melodrama, faktizem.

1 Uvod

V članku obravnavamo poročanje medijev o nasilju v družini. V analizo smo vključili tri slovenske dnevnike (Delo, Večer, Dnevnik) ter televizijske prispevke o nasilju v družini v novicah in v aktualnodokumentarnem programu na slovenski nacionalni televiziji ter na POP TV v letih 2005 in 2006.¹ Gotovo je redukcija analize na novinarski diskurz arbitrarna – novinarskega diskurza namreč ni mogoče ločiti od reprezentacij nasilja v družini v drugih oblikah popularne kulture, hkrati pa obstaja tesna povezanost med različnimi oblikami popularne kulture, saj se različne oblike medijskega diskurza med seboj podpirajo in dopolnjujejo. Po drugi strani ima novinarstvo kot diskurz z visoko

1. Članek je nastal na podlagi podatkov, zbranih v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta *Analiza družinskega nasilja v Sloveniji – predlogi preventive in ukrepov*, ki je potekal od 2004 do 2006. Glej tudi M. Sedmak in A. Kralj (2006). Samo poimenovanje družinsko nasilje sicer prikriva odnose med spoloma in močjo, saj ne definira običajnih žrtev in storilcev. Nekateri zato predlagajo pojem seksistično nasilje, saj s tem poudarjajo družbeno naravo nasilja na račun individualne (glej Meyers 1997: 454).

modalnostjo (bližina oz. oddaljenost od realnosti) zaradi svoje referencialne vloge do realnosti poseben položaj v kontekstu popularne kulture, saj velja za bolj resnično. Tudi če pogledamo formalne značilnosti novinarskih prispevkov, vidimo, da novinarstvo ta privilegirani in ekskluzivni položaj glede na druge oblike medijskega diskurza vzdržuje s celo vrsto konvencionalnih strategij ustvarjanja t. i. prevare transparentnosti – to je ustvarjanja vtisa resničnosti novinarske reprezentacije (npr. naturalizirane realistične strategije, kot so poročanje s kraja dogodka, visoko standardizirana uporaba prisvojenih glasov oz. izjav očitvidcev, prič, strokovnjakov, žrtev ...). Ideologija novinarske objektivnosti temelji na predstavi, da lahko novinar ob strogem spoštovanju poklicnih in etičnih standardov in torej tudi strateških ritualov poročanja neposredno posreduje realnost, saj v pripovedi uporabljena dejstva govorijo sama zase, novinarstvo pa je posledično razumljeno kot »avtoriziran pripovedovalec resnice« oziroma »licenčni prenašalec dejstev«, kot temu pravi McNair (1998: 65).

V analizi smo se izognili analizi vsebine prispevkov in se osredotočili na formalne značilnosti informativnih prispevkov o nasilju; ugotavljali smo, kako posamezne žanrske oblike delujejo komunikativno, torej kakšne so posledice utrjenih, naturaliziranih in rutiniziranih formalnih oblik novinarskega poročanja o nasilju.² Posebej smo obravnavali časopisno kroniko kot specifično pripovedno rekonstrukcijo dogodka v dnevnikih in epizodično novico v televizijskih poročilih.³ Cilj take dekonstrukcije konvencionalnih novinarskih pripovednih oblik je denaturalizacija tistih standardnih postopkov pripovedovanja in uokvirjanja novic ter drugih prispevkov o nasilju, ki mitologizirajo nasilje kot rezultat individualnih patologij posameznih moških, v celoti pa spregledajo njegove družbene dimenzije in posledično vzpostavljajo nasilje kot naravni, torej sprejemljivi del uprizarjanja moškosti in v resnici preprečujejo spopad z okoliščinami, ki nasilje podpirajo.

V obravnavo namerno nismo vključili tabloidnega tiska in tabloidnega diskurza o nasilju v družini. Slednji namreč počiva na predvidljivi patriarhalni ideologiji o avtoriteti in moči v družini in odnosih med spoloma ter v poročilih reproducira mit o ženski sokrivdi (žensko izzivanje kot vir moškega nasilja) ali mit o simetriji družinskega nasilja. Zavednostno smo torej pustili ob strani ta predvidljivi negativni zgled senzacionalističnega novinarstva in se v izbiri med ekscesnim »Zlim novinarstvom« in »Dobrim

-
2. Ko se sprašujemo po pomenu teksta, oblike ne na epistemološki ne na empirični ravni ne moremo ločevati od vsebine, saj tako »kaj« pripovedi (vseбина) kot »kako« pripovedi (način izrekanja) skupaj konstituirata pomen izrekanja. V našem konkretnem primeru pa je formalni element še toliko pomembnejši: zaradi politične korektnosti, formalnega družbenega konsenza o nedopustnosti nasilja in novinarske ideologije objektivnosti, torej nepristranskosti, distanciranosti in podobnih elementov, se zdi, da je vsebinsko poročanje o nasilju z izjemo tabloidov dejansko zunaj ideologije in v celoti »transparentni« dokument dogajanja. Tako šele problematizacija konvencionalnih in v novinarstvu naturaliziranih diskurzivnih praks, ki so del skupnega vedenja producentov in bralcev, razkrije posledice stiliziranih in standardiziranih postopkov upovedovanja nasilja za interpretacijo nasilja.
 3. O epizodičnem in tematskem uokvirjanju novic in učinku uokvirjanja na percepcijo problema in vzrokov ter krivcev za problem glej Iyengar (1991).

novinarstvom⁴ odločili za analizo nekaterih najbolj naturaliziranih kodov in konvencij t. i. kvalitetnega novinarstva; poskušali smo ugotovljati posledice konvencionalnih standardiziranih postopkov in konvencij uprizarjanja objektivnosti v novicah o nasilju v resnih dnevnikih in televizijskih novinarskih prispevkih o nasilju v družini.

2 Struktura spolnega reda in družinsko nasilje

Ker je družinsko nasilje prevladujoče nasilje moških nad ženskami in otroki, je treba nasilje individualnih moških v vsaki družbi interpretirati v povezanosti s kulturo moškosti v družbi. Glede na družbeni položaj moškega v sodobni družbi je fizična moč še vedno pomemben element moškosti oz. kulturnega ideala moškosti, tako da je fizično nasilje do žensk, otrok ali drugih moških sestavni del uprizarjanja moškosti. Naša analiza reprezentacije nasilja v medijih torej predpostavlja, da brez razumevanja povezanosti med hegemonično moškostjo in institucijo patriarhalne družine na eni strani (javni prostor) in nasiljem v družini na drugi (zasebni prostor) ni mogoče razumeti družinskega nasilja. Spirala moškega nasilja v sodobni družbi se pogosto interpretira kot del krize moškosti (glej Beynon 2002: 81) ali, kot natančneje pravi Connell (1995: 84), kot vidik »krize spolnega reda«. Ta kriza izhaja predvsem iz spremembe odnosov moči in proizvodnih odnosov. Prvič, prišlo je do sesutja legitimnosti patriarhalne moči in izgube dolgo samoumevnih moških pravic, temelječih na ideologiji moškega kot prehranjevalca družine. Ne gre le za ideološke, temveč tudi za pravne spremembe. Drugič, domnevna kriza izhaja iz globalnih sprememb na področju trga delovne sile: prehod od industrijske k postindustrijski ekonomiji, postfordizem in s tem porast servisnih (ženskih) služb, večja možnost zaposlovanja žensk, tehnološki razvoj, ki nadomešča delo moških mišic, učinki globalne ekonomije na nekoč tipično moška delovna mesta v industriji, vsaj delno uresničevanje politike enakih možnosti itd. Vendar je pri diagnozi krize moškosti oz. krize spolnega reda potrebna previdnost. Kriza je, prvič, konstitutivna za moškost, tako da se v specifični družbeni situaciji le na novo artikulira, performans moškosti pa se stalno preoblikuje. Drugič, spremembe na področju spolov ne izhajajo le iz bolj temeljnih, torej družbenoekonomskih sprememb, temveč tudi iz samih odnosov med spoloma (Connell 1995: 82).

Moško nasilje je torej kot kulturna formacija del sistema moške dominacije, obenem pa znak razpok v nadvladi in torej tudi učinek nepopolnosti te dominacije. Ne gre torej za prekršek psihološko problematičnih ali motenih moških, temveč so korenine moškega nasilja ukoreninjene tako v splošno sprejetih družbenih in kulturnih vrednotah kot v individualni patologiji (glej Archer 1994).⁵ Zveze med moškostjo in nasiljem torej

-
4. Kot pravi T. Troha (2004: 188), so tabloidi (kot pri nas denimo Slovenske novice) Simptom Novinarstva. Simptom pa ni naključna napaka v sicer brezhibnem sistemu, tako da njegova odstranitev ne prinese ozdravitve sistema (novinarstva), temveč bolezen sistema zgolj prevzame drugo obliko. Simptom in bolnik sta po njegovem del istega diskurza, pri obeh velja ista logika in med resnim in ekscesnim novinarstvom vlada sinergična povezanost.
 5. Treba pa je poudariti, da moško nasilje seveda presega zasebno sfero in sega kot institucionalizirano (vojska, policija ...) in neinstitutionalizirano, naključno nasilje tudi v javno sfero.

ne moremo razumeti na individualni ravni, temveč kot del uprizarjanja hegemonične moškosti v zasebnosti. Skratka, moška moč je kolektivna, ne individualna (Meyer, v Berkowitz 1997: 452). O hegemonični moškosti lahko govorimo, ko obstaja soglasje med kulturnim idealom in kolektivno oz. individualno institucionalno močjo. Beynon (2002: 16) hegemonično moškost definira kot tisto obliko moškosti, ki se tako na podlagi konstituiranja ideološkega konsenza v določenem času in prostoru kot na podlagi moči uveljavi kot uspešen način »biti moški«. Connel (1995: 77) pa hegemonično moškost natančneje opredeli kot »posebno konfiguracijo praks družbenega spola, ki izraža trenutno sprejete rešitve problema legitimnosti patriarhalne družbe, ki zagotavlja ali naj bi zagotavljala dominantni položaj moških in podrejeni položaj žensk«. Hegemonična moškost je historična in vedno uteleša trenutno sprejete strategije v uprizarjanju moškosti. Obenem pa je treba poudariti, da različne oblike moškosti soobstajajo, saj so tudi funkcije razrednih, etničnih, generacijskih idr. pripadnosti, ter da hegemonična moškost ni stabilna, temveč praviloma vedno ogrožena. V vsakem družbenem in kulturnem kontekstu seveda obstaja več kultur moškosti, ki jih podpirajo/ustvarjajo različne inačice kulturnih reprezentacij moškosti, nekatere med njimi so legitimirane kot naravne ali normalne oblike moškosti. Toda čeprav je za hegemonijo značilno uspešno uveljavljanje avtoritete na podlagi kulturnega konsenza ali kulturnega »vodstva«, ne s prisilo, pa nasilje pogosto podpira avtoriteto. Moško nasilje nasploh in v družini še vedno ostaja družbeno sprejemljiv način uprizarjanja moškosti. Vedno ga moramo razumeti v povezavi z dominantnimi oblikami moškosti, predvsem z družbeno konstrukcijo različnih oblik moškosti v šoli, pri športu, na delu, v medijih. Whitehead (2002: 35) ugotavlja, da je moško nasilje proti ženam in partnerkam lastno mnogim družbam in pogosto uzakonjeno v vsakdanjih kulturnih praksah in pravnem sistemu, kar nasilno vedenje dela »nevidno« običajnemu pogledu, tako da ga lahko razkrije le kritično feministično preiskovanje.

3 Kronika in privatizacija nasilja v dnevnikih časopisih

V trimesečnem naključno izbranem obdobju med marcem in majem 2005⁶ je bilo v Delu, Dnevniku in Večeru objavljenih 70 prispevkov o družinskem nasilju. Kar tri četrtine prispevkov je bilo objavljenih v rubriki (črne) kronike, obenem pa so bili dogodki upovedeni v obliki kronike kot specifične oblike pripovedi. Tu se naslanjamo na kategorizacijo novic, ki jo predlagata Bird in Dardenne (1997), ki razlikujeta dve obliki pripovedi v novičarskem diskurzu: novice so v časnikih upovedene bodisi kot zgodbe bodisi kot kronike. Tako pri pripovedi zgodbi kot pri pripovedi kroniki gre za pripovedno rekonstrukcijo dogodka. Kronika ima torej narativno obliko, je pripoved, ki jo razumemo kot način organizacije izkustva in tudi kot reprezentacijo realnosti, ni pa zgodba. Razlika med novico zgodbo in novico kroniko je v značilnostih narativne rekonstrukcije dogodka, način rekonstrukcije pa daje drugačen pomen dogodku. Zgodba

6. V prvotni vzorec smo vključili tudi trimesečno obdobje v letu 1995, vendar smo ugotovili, da med letoma 1995 in 2005 ni bistvenih razlik v poročanju, zato smo se pri analizi osredotočili le na članke, objavljene v letu 2005.

in kronika namreč uporabljata različne konvencije organiziranja pripovedi. Najenostavneje bi pripoved lahko definirali kot reprezentacijo dogodka, vrste dogodkov ali delovanja, ki vključuje sekvence dogodkov, torej časovnost dogajanja. Novice zgodbe pa so narativno organizirane v kronološkem zaporedju, tako da zgodba označuje gibanje v času glede na vzroke in posledice dogajanja. Da bi pripoved postala zgodba, mora biti pojasnjevanje organizirano v obliki logičnega napredovanja v smeri od začetka do zaključka, pojasnila, ki omogočajo bralčevo razumevanje, pa vpletena v pripovedno tkivo. Zgodba je torej pripoved, kjer so dogodki povezani tako kronološko kot logično/vzročno, tako da zaradi smiselnega povezovanja dogodkov zgodba vedno vključuje osmišljevanje in torej vrednotenje dogajanja. »Mariborčan je včeraj popoldne napadel bivšo ženo« je tako pripoved, »Mariborčan je včeraj popoldne zaradi ljubosumja napadel bivšo ženo« pa je zgodba.⁷ Medtem ko je v zgodbo vedno vključena moralna tematizacija dogajanja, pa kronika ne ponuja zaključkov, temveč se enostavno ustavi. Narativni diskurz nasploh za razliko od zgodbe ne sledi nujno časovnemu kronološkemu redu. To seveda ne pomeni, da tudi v rubriki kronike izjemoma ne najdemo primerov, upovedenih v obliki zgodbe, torej organiziranih v kronološkem zaporedju in z moralno tematizacijo dogajanja. V skrajšani obliki navajamo osamljen primer:

Ljubosumnost in strast sprožila strele

Maribor – Davnega 11. decembra 1989 je Miroslava Grujić, čustveno prizadeta zaradi nepričakovanega konca ljubezenskega razmerja, v Mariboru z revolverjem streljala na svojega bivšega ljubimca Jovana Stevanovića in njegovo soprogo Tomislavko. V četrtek je ta zločin naposled doživel milo sodbo. /.../ Na sodni epilog je bilo treba čakati več kot petnajst let, ker je /.../ leta 1992 zapustila Slovenijo. /.../ Grujićeva je sodbo sprejela dokaj mirno in je v spremstvu paznikov odšepala (zaradi strelne rane, ki jo je utrpela med bosansko vojno, ima umetni kolk) v priporno celico, kjer bo morala počakati do pravnomočnosti sodbe (Dnevnik, 9. 3. 2005, str. 24).

V nasprotju z zgodbami imajo kronike v časopisih praviloma pripovedno obliko obrnjene piramide – torej sistem urejanja informacij po padajočem redu pomembnosti, ne pa kronološko kot v klasični zgodbi. V svoji daljši obliki imajo kronike pod naslovom t. i. vodilo, ki obnovi dogodek, tako da so ključne informacije podane na začetku, sledijo pa podrobnosti o dogodku. Navajamo značilen primer vodila:

Maribor – Sojenje 46-letnemu Bojanu Jerončiču iz Maribora, osumljenemu umora 39-letne Vanje Limavšek, nekdanje partnerice, in nedovoljene posesti orožja, se včeraj na mariborskem okrožnem sodišču ni končalo, čeprav je bilo sodbo pričakovati (Večer, 21. 5. 2005, str. 22).

Vodilo obnovi dogodek in tako izniči suspenz, v glavnem besedilu pa sledi pripoved, ki pojasni že vnaprej razkriti končni rezultat dogodka. Seveda se novinar o obliki

7. Glej tudi Abbott (2002: 12). Več o razliki med zgodbo in pripovedjo glej Luthar (1998). V različnih šolah narativne teorije vlada precejšnje nesoglasje glede terminologije in različnih poimenovanj posameznih vidikov pripovedi, tako da se mora vsaka empirična uporaba na novo opredeliti glede razumevanja specifičnih pojmov. Po Genettu (1980) lahko na primer vsako pripoved teoretično razdelimo na dva dela: na »zgodbo«, torej »kaj se je zgodilo«, in na »(pripovedni) diskurz«, torej »kako je ta zgodba pripovedovana«. Diskurz tu lahko razumemo kot konceptualni okvir, znotraj katerega zgodbo pripovedujemo.

pripovedne rekonstrukcije dogodka ne odloča ob vsakem dogodku na novo. Gre za konvencionalne formulaične utrjene protokole upovedovanja realnega, ki veljajo za določena področja realnosti in določeno vrsto dogodkov v specifični novinarski poklicni in organizacijski kulturi. Ti konvencionalni režimi so odvisni tako od kulturnih mitov, na katerih temelji novinarsko upovedovanje, kot novinarske samopredstave in poklicne ideologije ter produkcijskih rutin in poklicnih standardov. Kritika konvencionalnih oblik upovedovanja nasilja v družini tako ni kritika novinarskih izbir in posameznih novinarjev, temveč same strukture novinarskega polja in interpretacija naturaliziranih konvencij upovedovanja. Ali kot pravi Bourdieu (2001): novinar je le epifenomen polja, v katerem deluje. Tako opravimo strukturalistični postopek deindividualizacije avtorja tako, da avtorja razumemo kot funkcijo diskurzivnih režimov, ne pa kot individualni vir diskurza (glej npr. Foucault, v Rabinow 1984). Z »deindividualizacijo« novinarskega diskurza želimo analitično pozornost odmakniti od vprašanja namere avtorja – novinarja in njegovih političnih, psiholoških in drugih motivacij k industrializiranim, standardiziranim in naturaliziranim postopkom proizvodnje novičarskih žanrov v množičnih medijih. Ne preiskujemo torej avtorskih napak, temveč vidike standardizirane diskurzivne tipologije.

Čprav se zdi, da je kronika/opis bolj veren posnetek dogajanja kot zgodba, pa ta ni nič resničnejša in nič bližje dogodku. Kronika je s svojo visoko standardizirano strukturo obrnjene piramide in razvrstitvijo informacij po padajočem redu pomembnosti sestavni del »mitološkega procesa in rutinizacije nepričakovanega« (Bird in Dardenne 1997: 340). V obliki kronike se objavljajo rutinski kriminal in rutinske nesreče, tako da pripoved kronika govori o nepričakovanih, toda vsakdanjih dogodkih, o običajno-neobičajnem in je v službi rutinizacije poročanja v novinarstvu. Pripovedi kronike nam govorijo, da se svet še vedno vrti in da so stvari še vedno na svojem mestu, dogodki, ki jih kronike rekonstruirajo, pa, čeprav odstopajo od rutinskega poteka vsakdana, potrjujejo normalnost neobičajnega. Prava tema novinarskih pripovedi je zato, kot pravi Chaney (1993: 133), bolj normalnost kot realnost. Pripovedna strategija obrnjene piramide in standardno rutinsko uvrščanje nasilja v okvir žanrske kategorije kronike v dnevnikih posledično prispeva k normalizaciji nasilja v družini, saj pripoved kot kronika govori o rutinski dimenziji dogodka, ki ostaja znotraj nehotene, toda sprejemljive normalnosti družinskega življenja, kot družbeni fenomen pa je tako nedoumljiv in istočasno tako samoumeven kot vremenske nevšečnosti ali naravne katastrofe. »Zdi se, da se ti dogodki pač zgodijo, njihova pomembnost pa izhaja iz dejstva, da so zapisani. Še več, zdi se da so pomembni zgolj zato, ker so zapisani« (White 1981: 8). Nasilje je torej nezaželeno in nesprejemljivo, pa vendarle običajni in skorajda neizogibni sestavni del heteroseksualnih odnosov.

Poleg normalizacije je drugi ključni učinek pripovedne rekonstrukcije nasilnih dogodkov v obliki kronike umestitev nasilja na dno lestvice splošnosti oz. univerzalnosti takih dogodkov in torej tudi na lestvici družbene pomembnosti družinskega nasilja. Nasilje v družini je umeščeno v polje partikularne družinske zasebnosti, ne pa v kontekst politike zasebnega. Dogodek ali zadeva namreč nikoli nima statusa zadeve splošnega interesa glede na svoje imanentne lastnosti, ampak se javni status dogodka konstituira

šele skozi specifične strategije rekonstrukcije dogodka. Dogodkom sta torej pomen in morebitna univerzalna pomembnost pridana šele skozi interpretativni okvir – konvencionalne strategije upovedovanja proizvajajo pomembnost posameznih družbenih polj. Kunelius (1994) meni, da sta za ocenjevanje, kako neka pripoved konstruira splošno pomembnost oz. univerzalnost nekega dogodka ali pa ga uvršča v sfero partikularnosti in zasebnosti, pomembni dve pripovedni dimenziji: opaznost narativnega glasu v pripovedi (navzočnost oz. odsotnost pripovedovalca v naraciji)⁸ in stopnja odvisnosti oz. neodvisnosti pripovedi od virov izjavljanja, torej od t. i. zunanjih ali »prisvojenih« glasov (intervjuvanca, uradnih virov, v našem primeru predvsem sodišč, policije, socialnih delavcev, državnih uradnikov itd., ki imajo funkcijo avtentizacije pripovedi). Tako kronike za razliko od zgodb bralcu ne ponujajo položaja, s katerega naj ta pripoved bere in interpretira; pripovedovalec je torej neviden, pripoved pa odvisna od zunanjih glasov, kar konvencionalno konstituira to pripoved kot bližjo dogodku in kot objektivnejšo od zgodbe. Kronika je kot oblika pripovedi ravno zaradi odsotnosti pripovedovalca v narativni strukturi paradigmatski primer transparentne pripovedi. Objektivirani diskurz kronike prikriva pripovedovalca pripovedi, saj se zdi pripoved kot posnetek dogodka. V tej transparentni naraciji se zdi, da svet govori o samem sebi, da se dogodek pripoveduje sam, akt pripovedi, to je konvencionalni postopek rekonstrukcije in interpretacije dogodka ali zadeve, pa ostaja prikrit. Nasilje v družini je v analiziranih dnevnikih uvrščeno zunaj kronike in ozgodbljeno le v primeru, ko dobi večje dimenzije in s tem prestopi mejo zasebnega rutinskega nasilja (npr. nasilje v družini, ki se konča z umorom, ali posebna krutost, ki zaznamuje običajne nasilne prakse), ko so vanj vpletene elitne osebe ali ko ima dogodek dimenzije perverzne spektakularnosti.

Presoja o tem, kaj je sploh vredno beležiti v kroniki, se seveda v zgodovini spreminja glede na kulturne in družbene spremembe. Ne le pripovedni režim kronike, temveč že sam postopek kategorizacije novic, po katerem se družinsko nasilje uvršča v časopisno sekcijo kronike, in ne denimo med dnevne novice, ni nevtralen. Pomen vsake pripovedi je odvisen od pripovedne situacije, to je od vrste protokolov, v okviru katerih se pripoved »konzumira«. Barthes navaja, kako je v t. i. arhaičnih družbah narativna situacija visoko kodirana, posebej kadar gre za mitske pripovedi. V modernih družbah pa »se v največji možni meri prikriva kodiranost narativne situacije, da bi naturalizirali pripoved, kot da bi bila rezultat nekih naravnih okoliščin« (Barthes 1978: 116). V našem kontekstu to pomeni, da se zdi, kot da je kronika kot oblika pripovedi naravno pripisana vrsti dogodka, ki ga upoveduje. Z drugimi besedami: zdi se, kot da je kronika naravna oblika pripovedi za rutinizirane dogodke družinskega nasilja. V trenutku, ko odpremo časopis, ko začnemo brati črno kroniko, ko prižgemo televizijo ali sedemo na sedež v kinodvorani, se prestavimo v narativni kod, ki ga bomo potrebovali, ko bomo brali pripoved. Fiske (2004: 157) tako poudarja, da sta tovrstna semiotična in politična praksa

8. Seveda tu ne gre za avtorja teksta – novinarja kot fizično in psihološko bitje, temveč za narativni glas/pripovedovalca v strukturi pripovedi, ki je sestavni del teksta, toda v realistični pripovedi konvencionalno zunaj sveta pripovedi, saj se zdi, da se zgodba skozi dialoge in opise delovanja pripoveduje sama, kot da bi se stvari pač odvijale pred našimi očmi. Kdor v pripovedi govori, torej ni tisti, ki je pripoved napisal.

kategoriziranja družbenega življenja v področja – predalčke (gospodarstvo, notranja politika, socialna politika, lahkotni zanimivi dogodki za konec, črna kronika in podobno) v svojem bistvu problematični, saj sugerirata, da lahko problem razumemo in rešimo le znotraj njegove lastne kategorije. »/okaliziranje definicije problema spodbuja lokalne rešitve in skuša preprečiti kakršnokoli kritično prevpraševanje širše družbene strukture« (ibid.). Novinarsko »lokaliziranje« družinskega nasilja na zapise v kroniki tako že samo po sebi ključno prispeva k naturalizaciji, privatizaciji, individualizaciji in posledično tudi psihologizaciji nasilja in dekontekstualizirani obravnavi nasilja kot dogodka zunaj siceršnjih odnosov moči v družbi. Kot poudarja L. van Zoonen (1994: 40), definiranje družinskega nasilja kot problema zasebne sfere preprečuje, da bi ga lahko prepoznali kot družbeni problem, ženske pa ta privatizacija nasilja pusti brez sredstev, da bi se proti njemu bojevale.

3.1 Faktizem in epizodičnost

Za prispevke o družinskem nasilju v kroniki sta značilna deskriptivnost in faktizem kot strateški ritual poročanja o nasilju. Strateški ritual predpostavlja, da se neka oblika poročanja kontinuirano uporablja in s stiliziranim ponavljajočim uprizarjanjem oblikuje tradicijo in posledično legitimnost tega delovanja/poročanja.⁹ Kot smo dejali zgoraj, iz neopaznosti pripovedovalca v strukturi zgodbe, ki je značilna za kroniko in realistično pripoved nasploh, izhaja iluzionistični učinek, da se realnost pripoveduje sama. Da bi bil v kroniki pripovedovalec lahko prikrit, kar je pogoj za iluzijo transparentnosti naračije, zahteva oblika obrnjene piramide pripoved, zgrajeno na dejstvih, ne na diskurzivni argumentaciji. Ključna so tista dejstva, ki omogočajo napredek zgodbe, ne pa tista, ki pojasnjujejo situacijo ali problem. Faktizem (gl. Johnson-Cartee 2005: 133) se v medijih udejanja predvsem skozi dekontekstualizirano nizanje dejstev, skozi proizvodnjo dejstev, denimo skozi ankete javnega mnenja v časopisih, ki dejstva proizvajajo, ter v rutinski in ritualizirani uporabi t. i. zunanjega glasu oz. izjav v novinarski zgodbi. Javnomenjske ankete in avtoritativni uradni viri, ki naj bi ponujali uradna, verodostojna dejstva, sta dva osrednja strateška rituala faktizma. Zunanji glas kot osrednjo ritualizirano konvencijo faktizma novinar uporabi, da potrdi oz. ustvari učinek realnosti, verodostojnosti in avtentičnosti novinarskega diskurza ter podpre njegovo verodostojnost in resničnost. Sama konvencionalna struktura novice je tako sestavljena iz kompleksnega ritualizirane prepletanja izjav (to je zunanjega ali prisvojenega glasu) in institucionalnega glasu (novinarskega poročila oz. novinarske diskurzivne reprezentacije). Taka kombinacija je konvencionalna strategija ustvarjanja avtoritarnosti in verodostojnosti novinarskega diskurza. V pripovedih o nasilju v družini je najpomembnejši način udejanjanja faktizma uporaba uradnih virov (predvsem sodišča in policije) kot zunanjih glasov v novinarskih poročilih o nasilju v družini. Uporaba zunanjih ali prisvojenih glasov, vključno z uradnimi izjavami, dopušča vrednostne izjave, ki so položene v usta zunanjega glasu, kar ohranja domnevno objektivnost novinarskega diskurza ter ustvarja učinek realnosti, obenem pa

9. Strateški ritual potrjuje tudi kolektivno izkustvo novinarjev in novinarskih organizacij ter ustvarja in predstavlja retorično legitimacijo novinarskega poklica (glej Zelizer 1993: 191).

novinarja odvezuje preiskovanja dogodka/problema, saj je zahteva po aktualnosti in verodostojnosti izpolnjena že s citati zunanjih glasov.

Kronike, ki temeljijo na aktualnosti, ravno zaradi konvencionalne uporabe zunanjih glasov in naslanjanja na uradne avtoritarne vire reproducirajo predvsem pravni in policijski diskurz, saj je iz več kot 80 odstotkov analiziranih zgodb o nasilju v družini v slovenskih dnevnikih razvidno, da so nastale na podlagi uradnih virov.¹⁰ Zanašanje na uradne vire spada med najpomembnejše značilnosti faktografskega diskurza o nasilju v družini. To sicer ni značilno le za poročanje o družinskem nasilju, se pa pri tej temi še posebej izrazito kaže protislovnost novinarske ideologije objektivnosti, ki povzroča odvisnost od uradnih virov prav zaradi standardiziranih konvencij dokazovanja objektivnosti. Uporaba izjav in podatkov avtoritativnih ali uradnih virov (policija, sodišča, socialne službe ...) proizvaja legitimna, uradna dejstva, ki skupaj proizvedejo domnevno verodostojno in objektivno novico. Policijo in sodišče odlikuje vrsta lastnosti, ki zadovoljujejo potrebo novinarske industrije po stalnem dotoku informacij, ki jih lahko proizvajajo le institucionalizirani viri: sta zanesljiva, avtoritarna, konvencionalno verodostojna in artikulirana informanta, ki sta nenehno na voljo novinarjem s stalno zalogo novih dogodkov. Ali kot pravi Ericson (v Chaney 1993: 132): »/N/ovice nam govorijo o tem, kdo so avtorizirani vedci, kje so umeščeni v hierarhiji védenja in kako si lastijo pravico do védenja.« Novinarji so zato odvisni od »centralizacije informacij pri birokraciji in od proizvodnje dejstev s strani birokratov« (glej tudi Johnson-Cartee 2005: 219). Zahteva po objektivnosti in konvencije, ki objektivnost uprizarjajo, tako paradokсно predpostavljajo, da naj bi tako prepletanje različnih mnenj na koncu ustvarilo objektivni pogled na dogodek oz. problem. Da so krajše novice v kroniki pogosto domala prepisane iz rednih dnevnikov policijskih sporočil za javnost o dogodkih minulega dne, kažejo tudi pogosti primeri skorajda identičnih zapisov o istem dogodku v različnih dnevnikih:

Ženi grozil s sekiro

Postojna – Oseminpetdesetletni možakar iz okolice Postojne, ki je v petek popoldne vinjen s sekiro grozil svoji leto dni mlajši ženi, se tudi po prihodu policistov ni hotel umiriti. Zato so ga obdržali do streznitve in napisali obdolžilni predlog (Delo, 23. 5. 2005, str. 7).

S sekiro grozil ženi

Postojna – V petek ob 13.30 so policisti posredovali v eni od vasi v okolici Postojne, kjer je vinjeni 58-letni mož s sekiro grozil leto mlajši ženi. Ker se tudi po prihodu policistov ni hotel umiriti, so ga odpeljali s seboj in pridržali do streznitve. Zanj so napisali obdolžilni predlog (Dnevnik, 23. 5. 2005, str. 12).

Ker pokrivanje nasilja tako prevladujoče izhaja iz nasilnega dogodka, ki ga zabeležijo sodišča ali policija, ne pa iz problema nasilja ali neurejenih zakonskih okvirov sankcioniranja nasilja, standardizacija virov logično proizvaja epizodičnost obravnave in torej dekontekstualizacijo problema nasilja. Novinarski prispevki s sodišč, ki v našem primeru predstavljajo tretjino vseh člankov, so še posebej pomembni, saj pogosto nekritično prenašajo diskurz sodnih dvoran. Ta je »praviloma patriarhalen. Žrtev je namreč pogosto nevidna in tiha, le anonimni objekt tekmujočih diskurzov« (Kitzinger

10. O prevladi uradnih virov v slovenskem novinarstvu glej tudi Poler Kovačič (2004).

2004: 26).¹¹ Poleg tega pa je nasilnost konvencionalno opravičljiva in relativizirana z olajševalnimi okoliščinami (npr. alkoholiziranost storilca, zmanjšana prištevnost, ljubosumnost), kar je sestavni element domala vseh zgodb s sodišč. Tu v skrajšani obliki navajamo primer iz množice v veliki meri identičnih poročil s sodišč, ki so izrazito dekontekstualizirane in personalizirane, obenem pa s poudarjanjem olajševalnih okoliščin (alkoholiziranost, pomirjevala, lažno upanje, ki ga je nasilnežu dala nekdanja žena ...) relativizirajo storilčevo odgovornost za nasilno dejanje:

Po telefonu ji je rekel: »Vidiva se v nebesih!«

/.../ Novi senat v Ljubljani si je dal največ opravka z ugotavljanjem obtoženčeve zmanjšanje prištevnosti. /.../ Obtoženec ves čas trdi, da se dogodkov ne spominja, izvedenka toksikologinja pa je ocenila, da je imel v krvi največ 1,7 promila alkohola, pa tudi nekaj pomirjevala. Motiv za dejanje je ljubosumje zapuščenega moža. Enajst let mlajša ženska se je ločila, se začela sestajati s sodelavcem in se odselila. Nekaj dni zatem je sprejela Potočanovo povabilo na večerjo. Napadel jo je, ker je vztrajala pri svoji odločitvi (Delo, 24. 5. 2005, str. 8).

Faktualnost je torej način poročanja, ki ne temelji na tematizaciji dogodka v okviru ponavljajočega se dogajanja, temveč na posameznih dekontekstualiziranih dogodkih, povzetih po poročilih policije ali sodišč. Njen učinek je, da se strukturni vzroki nasilja sploh ne obravnavajo in da novinarski prispevki ne prispevajo k razumevanju problema nasilja v družini, čeprav nas zasipajo z informacijami o nasilnih dogodkih.¹² Faktualnost tudi povzroča, da sicer lahko izvemo za vzroke (ljubosumje, alkoholiziranost, izzivanje žene ali partnerice itd.), ne pa tudi za pomen dogodka, dogajanja in problema.

4 Epizodičnost in melodrama na televiziji

Novičarski kriteriji na televiziji so drugačni kot v tiskanih dnevnikih; televizija poroča o nasilnih dogodkih dovolj velikih dramatičnih razsežnosti (npr. družinski umor), o neobičajnih pojavih nasilja (otroci pretepajo starše, žena pretepa moža) ali pa, kadar problem nasilja postane del politične agende in političnega konflikta (npr. konflikt parlamentarnih strank glede politike do nasilja v družini, tiskovna konferenca nevladnih organizacij in podobno). V letih 2005 in 2006 je bila na obeh televizijah objavljenih 33 prispevkov o nasilju v družini, 15 na slovenski televiziji, 18 pa na POP TV¹³. Vsi

11. Glej npr. analizo pravnega diskurza, ki jo je opravila Tjaša Žakelj (2007). Analizirala je sklepe sodišč v postopkih razvez in njihovo utemeljevanje odločitev o zaupanju otrok v skrb očetom.

12. Po letu 1990 se je denimo število člankov o nasilju v družini povečalo kar za trikrat, v analiziranem trimesečnem obdobju leta 2005 pa je bilo v 17 najbolj branih slovenskih publikacijah kar 177 različnih prispevkov o družinskem nasilju (glej Luthar, Jontes in Šadl 2006).

13. Zaradi posebnosti televizijskega medija, kjer informativno novinarstvo predstavlja le majhen del vsebine, pa tudi zaradi drugih novičarskih kriterijev bi na televiziji težko našli ustrezno vzporednico dnevnim tiskanim tabloidom. Zato so bile v analizo televizijske reprezentacije nasilja vključene vse ključne informativne oddaje in oddaje aktualnodokumentarnega programa na dveh televizijah v izbranem obdobju. Politično-ekonomski položaj televizijske institucije (komercialna TV nasproti javni TV) je glede na našo zastavitev raziskovalnega vprašanja (vprašanje stiliziranih strateških ritualov poročanja) obrobne pomena, saj teksti

prispevki na slovenski televiziji so bili predvajani v večernem Dnevniku ali Odmevih, medtem ko je bilo od osemnajstih prispevkov na POP TV trinajst novic in pet daljših filmskih dokumentarnih prispevkov v oddaji Preverjeno. Tako razširjene studijske intervjuje oz. razprave (Odmevi) kot filmske reportaže (Preverjeno) uvrščamo v žanr aktualnodokumentarnega novinarstva, katerega vloga naj bi bila poglobljena obravnava aktualnih dogodkov/problemov (Corner 1995: 75). Prispevki v dnevnikih imajo seveda druge žanrske zakonitosti in drugačno nalogo kot dokumentarni prispevki, kar je treba pri analizi upoštevati. Prispevke o nasilju v obeh dnevnikih lahko razdelimo v naslednje kategorije:

1. **Prispevki dogodki:** prispevki, ki nastanejo na osnovi nasilnega dogodka. Ti so najbolj primerljivi s kroniko v dnevnem tisku, ki smo jo obravnavali zgoraj.
2. **Prispevki nadaljevanke:** prispevki, ki nadaljujejo s tematizacijo in pojasnjevanjem ozadja že obravnavanega nasilnega dogodka.
3. **Sodiščni prispevki v nadaljevanjih:** ki poročajo o poteku in rezultatih sojenja domnevnim storilcem.
4. **Vprašanje nasilja je uokvirjeno kot politično vprašanje:** tu se problem nasilja obravnava v kontekstu političnih bojov in je uokvirjen kot strankarski konflikt. Ti prispevki nastanejo na podlagi tematizacije problema s strani institucionaliziranih političnih akterjev (npr. razprava v parlamentu o poročilu varuha človekovih pravic).
5. **Priložnostni prispevki:** problem nasilja v družini se poveže s praznikom, obletnico ipd. (pred dnevom žena in ob dnevu žena, na primer). V našem vzorcu je takih pet prispevkov, vsi so bili predvajani na slovenski nacionalni televiziji.

V celoti prevladujeta dve vrsti prispevkov: novice o nasilnih dogodkih (prispevki, nastali na podlagi nasilnega dogodka tisti ali prejšnji dan) in prispevki s sojenj. Medtem ko se POP TV v poročanju osredotoča na nasilne dogodke in pogosto v nekaj nadaljevanjih sledi poteku sojenja osumljencem spektakularnih epizod nasilja, je slovenska televizija v obravnavi nasilja v družini raznovrstnejša, predvsem na račun priložnostnih prispevkov, ki nastanejo tudi na pobudo nevladnih organizacij. Osredotočenost na tragične dogodke in sojenja na POP TV je gotovo posledica novičarskih vrednot komercialne televizije: selekcija dogodkov temelji na intenzivnosti dogodka oz. njegovi spektakularnosti, obenem pa je problem nasilja prevladujoče uokvirjen epizodično in ne tematsko. Kot politični problem je problem nasilja za obe televiziji zanimiv šele tedaj, ko se ta družbeni problem preoblikuje v konflikt med političnimi strankami glede interpretacije nasilja in načina reševanja, ko torej dobi dramatične dimenzije političnega konflikta. Ta konflikt je nato praviloma personaliziran kot konflikt med stališči posameznih politikov oz. poslancev, ne pa kot svetovnonazorski konflikt, ki zadeva različne koncepte družine, položaj žensk, kulture moškosti in politike spola nasploh. Konfliktnost in politična personalizacija (četrti kategorija) sta tako poleg epizodičnosti in spektakularnosti/dramatičnosti (prve tri kategorije) drugi ključni novičarski kriterij za selekcijo novic na POP TV. Kar se torej kaže kot neodvisnost »popa« od uradnih, predvsem političnih virov informacij in

nikoli niso neposredna artikulacija sistema lastništva ali oblastništva, standardni strateški rituali in novinarske mitologije pa so konsenzualno sprejeti v različnih novinarskih kulturah.

kot emancipatorična pozornost človeškim problemom (epizodično uokvirjanje) na račun političnih zadev, je tudi kazalnik tabloidnosti pristopa POP TV do problema nasilja v oddaji 24 ur. Zanj so značilne spektakularnost, melodramatizacija, individualizacija in psihologizacija problema nasilja ter obravnava problema nasilja znotraj konteksta individualne izkušnje.¹⁴

Medtem ko je informacija v novicah vedno fragmentarna in razpršena in prikriva tisto, kar bi bilo treba preiskati (glej MacDonald 1998), je naloga dokumentarnih televizijskih žanrov, da prinašajo novo védenje in prispevajo k razumevanju nasilja. V analiziranem obdobju je bilo objavljenih pet aktualnodokumentarnih prispevkov o nasilju v oddaji *Preverjeno* na POP TV. V štirih od petih prispevkov je prispevek oblikovan v obliki melodramske človeške zgodbe. Izkustveni vidik in epizodično uokvirjanje tu izpodrinja analizo različnih oblik nasilja, iskanja družbenega ozadja nasilja in tematsko obravnavo, ki jo omogoča filmski dokumentarec. Corner (2002: 32–33) to zvrst dokumentarcev imenuje »doku-drame« ali »doku-limonadnice«, s čimer nakazuje, kako imata ključno mesto v dokumentarni pripovedi (melo)dramatizacija in fikcionalizacija – torej elementi rekonstrukcije realnosti. Dokumentarni program, ki naj bi nam povedal nekaj o človeških/družbenih problemih, nam v taki obliki nekaj pove le o problemu človeka, ki ga obravnava. Ker so bile v tem letu to edine oddaje poleg novic, ki so jih sprožili tragični dogodki, ki so se poglobljeno ukvarjale z nasiljem, je problematično tako prominentno mesto, ki ga dobijo nenavadni, spektakularni, toda naključni in statistično neznačilni primeri nasilja (npr. otroci pretepajo starše). Na ta način so anekdotične oz. naključne oblike nasilja postavljene v ospredje, strukturno nasilje in torej realni družbeni problem pa prikrit.

Po drugi strani se slovenska televizija v svojem aktualnodokumentarnem programu in v diskusijskih oddajah (Tarča, Tednik) sploh ni ukvarjala s problemom nasilja v družini. Delno TV SLO to nadomešča z daljšimi intervjuji v oddaji Odmevi, vendar v tej oddaji tematizacija nasilja temelji na izjavah zunanjih glasov, torej na intervjujih s standardnim izborom sogovornikov, in tako dopušča malo prostora novim oz. zapostavljenim interpretacijam problema nasilja na račun prevlade pravnega diskurza. Klasično vprašanje, ki ga novinarji zastavljajo sogovornikom ob tragičnih dogodkih nasilja v družini, je, ali bi bilo konkretno dejanje mogoče napovedati in preprečiti oz. ali so odpovedale službe, ki bi to lahko preprečile. V nobenem od prispevkov nismo zasledili preiskovalnega pristopa novinarja, ki bi s pomočjo podatkov in dokumentacije, ki je na voljo, na vprašanje lahko konkretno odgovarjal. V javnost je sicer vržena kost, izražen je sum o dobrem delu pristojnih služb, vendar pa novinarji svoje vloge »psa čuvaja« ne odigrajo v celoti, temveč jo v resnici le simulirajo. Analitično-preiskovalni pristop, ki ga dokumentarni žanr dopušča, je tako na obeh televizijah v celoti marginaliziran.

14. Psihologizacija in redukcija nasilja na družinske patologije seveda ni novinarska posebnost, ampak del zdravorazumske družbene mitologije. Kar nekajkrat je v tej smeri problem nasilja na TV SLO pojasnjevala tudi ena najbolj eksploatiranih intervjuvank za problem nasilja v družini, državna tožilka Vlasta Nussdorfer.

4.1 Družbeni problem kot strankarski konflikt

V nadaljevanju se lahko osredotočimo le na dva dnevniška prispevka, ki obravnavata en dogodek na obeh televizijah. Gre za prispevek o poročilu varuha človekovih pravic o nasilju v družini v Sloveniji in o parlamentarni razpravi o tem poročilu.¹⁵ Kot bomo videli, je razlika v načinu obravnave med komercialno POP TV in slovensko nacionalno televizijo v obeh primerih presenetljivo majhna. Bolj kot ekonomski in politični kontekst, ki ga predstavljata dve različni instituciji, je za novinarski izdelek ključnega pomena konvencionalni strateški ritual poročanja, ki je del novinarske poklicne kulture na obeh televizijah. Prispevek o posebnem poročilu varuha človeških pravic smo v spodnji tabeli razstavili na sestavne dele, da bi lahko ugotavljali, kako novinarske konvencije upovedovanja, ki zadevajo tako verbalni kot vizualni vidik zgodbe, aktivirajo specifični pomen dogodka. Naša glavna analitična pozornost je torej usmerjena na formalni način, na katerega so novice uporabile specifične kombinacije znakov in s tem interpretirale dogodek in pogojevale branje dogodka. Na denotativni ravni je pripovedovanje na obeh televizijah uravnoteženo, saj je konvencionalno strukturirana kot preplet institucionalnih (voditelj, reporter s terena) in zunanjih glasov (posnetek s kraja dogodka, izjave poslancev v parlamentu, podatki iz poročila varuha človekovih pravic, izjava varuha človekovih pravic). Toda na konotativni ravni se konstruirajo prav določene interpretacije dogodka, ki vzpodbujajo k specifičnemu branju novice o varuhovem poročilu in problemu družinskega nasilja v Sloveniji.

Dogodek je uokvirjen kot strankarski konflikt, tako da je v televizijskih poročilih vprašanje nasilja v družini podrejeno tematizaciji strankarskega konflikta v parlamentu glede poročila, interpretacije nasilja v poročilu in predlaganih ukrepov proti nasilju. Pri uokvirjanju (angl. framing) gre za izbor določenih vidikov realnosti na račun drugih in s tem oblikovanje pomena dogodka ali problema. Reese (2003: 11) definira medijski okvir kot »v času stabilen organizacijski princip, ki je rezultat družbenega konsenza in ki deluje tako, da simbolno in smiselno strukturira družbeni svet«. Uokvirjanje je torej diskurzivni proces, ki definira in konstruira dogodek ali zadevo in posledično oblikuje njen pomen. Okvir kot metapripoved ponuja kontekst za interpretacijo zadeve z vrsto konkretnih orodij, kot so marginaliziranje in izključevanje določenih informacij in podarjanje drugih, uporaba metafor, standardnih pojmovnih verig, specifična retorika in narativizacija. Koncept uokvirjanja ne problematizira nepristranskosti ali pristranskosti zgodbe, temveč specifično organizacijo realnosti kot implicitno, neizgovorjeno teorijo o tem, kaj se je v resnici zgodilo. Po Goffmanovem (1974/1986) mnenju se večina našega vedenja ravna po pričakovanjih, ki jih določajo okviri ali interpretativne sheme, ki vzpostavljajo kontekst za delovanja. Mediji so seveda pomembni uokvirjevalci dogodkov in zadev, vendar se pogosto poslužujejo okvirov, ki jih ponujajo uradni viri (sodišča, policija). Uokvirjevalna moč uradnih virov izhaja iz njihovega rutinskega zalaganja medijev z novicami in njihovega strateškega zaveznitva ali mitološkega partnerstva

15. Prispevka sta bila predvajana 22. 2. 2005 na TV Slovenija in POP TV. Novica na POP TV je bila dolga 2 minuti in 23 sekund, na TV SLO pa 2 minuti in 1 sekundo.

z novinarstvom, ki temelji na ideologiji objektivnega poročanja in je zato odvisno od rutinskega dotoka novic iz organiziranih virov, kot sta sodišče in policija.

V spodnjem primeru je novica o varuhovem poročilu o nasilju v družini uokvirjena kot strankarski konflikt v parlamentu. Problem nasilja v družini, ki ponuja možnost za tematsko uokvirjanje (torej problemsko, in ne zgolj epizodično in dogodkovno), je preoblikovan v novico o strankarskem konfliktu, glede interpretacije nasilja (epizodično oz. dogodkovno uokvirjanje). Tako je pozornost osredotočena na nasprotujoče si poglede poslancev, vprašanje nasilja, poročila o nasilju in vprašanje politične odgovornosti za reševanje problema družinskega nasilja pa so v celoti potisnjena na rob novice. Kontekst ali okvir je v resnici metanaracija (tu politični konflikt), v katero je vključena dejanska pripoved (tu problem nasilja v družini, poročilo varuha), ki jo metazgodba opremja s pomenom. Problem nasilja lahko torej uokvirimo bodisi kot konflikt političnih strank, zasebni problem in rutinski sestavni del družinskih odnosov ter odnosov med spoloma ali pa kot problem strukture spolnih razmerij in hegemonične moškosti, skratka moči in dominacije v družbi. Novičarska vrednost novic je tesno odvisna od načina uokvirjanja (glej Dearing in Rogers 1996: 33). Personalizacija družbenega problema (denimo zgodba konkretne družinske tragedije) oz. dramatizacija problema z uokvirjanjem problema znotraj standardnega političnega boja med strankami prispeva k novičarski vrednosti zgodbe, obenem pa epizodičnost povzroča, da prihaja do individualizacije vzrokov za problem in do t. i. strukturne pozabe v obravnavi problema (glej Iyengar 1991).

Tabela 1: Dnevniški prispevek o posebnem poročilu varuha človekovih pravic o nasilju v družini (poročilo iz parlamenta, 22. 2. 2005).

	TV SLO besedilo	TV SLO slika	POP TV besedilo	POP TV slika
1.	Uvod voditeljice dnevnika – prehod s predhodne novice <i>... Precej bolj enotni so bili poslanci pri glasovanju o posebnem poročilu ...</i>	Posnetek voditelja/-ice	Uvod voditelja dnevnika – prehod s predhodne novice <i>... In spet k domačim temam. Državni zbor je obravnaval... Tako v koaliciji kot v opoziciji se strinjajo... Vladajoča koalicija pa se ne strinja z mnenjem varuha...</i>	Posnetek voditelja/-ice
2.	Uvod novinarke-poročevalke <i>... Več kot 5000 kaznivih dejanj ...</i>	Filmski posnetek stiliziranega igranega napada moškega na žensko v stanovanju, nizanje metaforičnih objektov (steklenica na mizi, črepinje na tleh ...)	Uvod novinarke – poročevalke <i>... Statistika kaže, da je prav družina ... ugotavlja varuh...</i>	Filmski posnetek poljubnega parka (igrajoči se otroci in starši, slika nekoliko zasenčena – kodirana kot nerealistična)

3.	Posnetek varuhovega govora ... <i>Nad 5000 kaznivih ...</i>	Posnetek varuha za parlamentarnim pultom	Posnetek varuhovega govora ... <i>Leta 2003 pa je bilo v Republiki Sloveniji rojenih ...</i>	Posnetek varuha za parlamentarnim govorniškim pultom
4.	Besedilo novinarka ... <i>Opozicija je kritizirala mnenje vlade o poročilu varuha ...</i>	Posnetek poslancev v parlamentu	Besedilo novinarka ... <i>V vladajoči koaliciji prevladuje mnenje, da je poročilo varuha pomanjkljivo in enostransko ...</i>	Posnetek poslancev koalicije v parlamentu
5.	Izsek govora opozicijskih poslancev Širca, LDS, in Kumarja, SD, tedaj ZLSD ... <i>Vlada dvomi ...</i>	Posnetek poslanke Širca za pultom Posnetek poslanca Kumarja za pultom	Izsek govora poslanke vladajoče koalicije (Uhan, NSi) ... <i>Kot se mu je zapisalo ...</i>	Posnetek govora poslanke Uhan za pultom ter varuha in njegove ekipe v poslanskih klopeh
6.	Govori novinarka ... <i>V koaliciji so poudarili ...</i>	Posnetek poljubnega parka	Izsek govora poslanke vladajoče koalicije (Irgl, SDS) ... <i>Družino je potrebno upoštevati kot temeljno vrednoto ...</i>	Posnetek govora poslanke Irgl za pultom
7.	Izsek govora koalicijske poslanke Uhan, NSi ... <i>Podprli bomo zakon o varstvu pred nasiljem, ki ga pripravlja vlada ...</i>	Posnetek poslanke za pultom	Besedilo novinarka: ... <i>V LDS in Združeni listi pa so opozarjali ...</i>	Posnetki parka
8.	Izsek govora koalicijske poslanke Irgl, SDS ... <i>Zato je nujno ozaveščanje ...</i>	Posnetek poslanke za pultom	Izsek govora poslanke opozicije (Širca, LDS)	Posnetek govora opozicijske poslanke Širca
9.	Besedilo novinarka <i>Poslanci LDS-a so zavrnili predlog predsedujočega na seji ...</i>	Posnetek poslancev v parlamentu in poslanke Širca	Izsek govora poslanke opozicije (Pečan, SD, tedaj ZLSD)	Posnetek govora opozicijske poslanke Pečan iz poslanskih klopi
10.			Zaključek novinarka ... <i>Kljub nasprotujočim si mnenjem ... to področje čim prej sistemsko urediti...</i>	– Slika varuha in ekipe v klopeh – posnetki posameznih poslancev koalicije – posnetki parlamenta iz zraka – posnetki parka

Kaj opazimo, ko ta standardizirana prispevka na obeh televizijah na deskriptivni ravni razstavimo na sestavne dele in soočimo prepletanje vizualne in verbalne reprezentacije – institucionalnih glasov (voditeljica ali voditelj, poročilo reporterja s terena, posnetek z mesta dogajanja) in zunanjih, prisvojenih glasov (nastopajoči poslanci)? Poročili na obeh televizijah sta izrazito formulaični in zato v veliki meri identični vse do točke 4 (dogajanje v parlamentu). Začneta se z uvodom voditelja, ki vzpostavi prehod od prejšnje k novi novici. Sledi uvod nevidne poročevalke, podložen s posnetki, ki zgolj metaforično zastopajo temo v prispevku. V enem primeru gre za popolnoma poljubne posnetke igrajočih se otrok v parku (POP TV), v drugem pa za dramatizirane, torej fiksijske posnetke družinskega nasilja, kjer moška senca nasilno obračunava s senco ženskega telesa (TV SLO). Nato se v obeh primerih poročilo premakne v parlament k odlomku govora varuha, ki ga vidimo za parlamentarnim govorniškim pultom. Tudi glede časovnega tempa sta obe poročili identični. V obeh primerih lahko poslušamo dva do tri stavke govora, izbor poudarkov iz govora pa se le delno razlikuje. Čeprav torej sistemi lastništva in oblastništva predstavljajo strukturne omejitve za novinarsko prakso, teksti niso enostavno zrcalo politično-ekonomske strukture medijske institucije. V analizi pomena reprezentacij igrajo pomembno vlogo utrjeni standardizirani profesionalni novinarski postopki upovedovanja realnosti ter družbene mitologije, na katere se naslanjajo in jih reproducirajo na obeh televizijah. V nadaljevanju je po formalni in vsebinski plati poročilo identično in je sestavljeno iz sosledja izsekov govorov poslancev opozicije (izjavi dveh poslancev) in koalicije (izjavi dveh poslancev), le da si ti na obeh televizijah sledijo v obrnjenem vrstnem redu – na javni televiziji najprej poslanci opozicije, na POP TV pa je pripoved linearna in najprej spregovorijo poslanci koalicijskih strank, tako kot je razprava potekala v parlamentu. Oba prispevka se zaključita z novinarčinim zaključkom, ki je v enem primeru vizualno podložen s posnetki parlamenta (TV SLO), v drugem pa z menjavanjem posnetkov parka, parlamenta, varuha in poslancev koalicije. Zaključek POP TV je torej le v zadnji fazi bolj vizualno dinamičen, novica pa nekoliko daljša kot na javni televiziji.¹⁶

Novice so standardno sestavljene iz t. i. institucionalnih glasov, vizualne in grafične opreme ter posnetkov realnosti. Obe analizirani novici sledita standardni strukturi v naslednjem vrstnem redu: z uokvirjanjem dogodka se ponuja diskurzivni okvir, ki določa, kako gre novico razumeti (kot strankarski konflikt), poročevalec v nadaljevanju pripoved fokusira (nasilje in konflikt strank glede interpretacije nasilja), nato pa sledi avtentizacija žurnalističnega diskurza s posnetki iz parlamenta (govori varuha, parlamentarcev). Sledi zapiranje pripovedi (poročevalka) in zaključek prispevka. Na denotativni ravni je pripoved v obeh prispevkih seveda uravnotežena, nepristranska in distancirana, torej objektivna, konotativno pa novici konstruirata prav posebno interpretacijo dogodka. Poglejmo si, kakšna je ta interpretacija:

16. Seveda so kar precejšnje razlike v vizualni obliki obeh dnevnikov (od grafične opreme do studijske scenografije ali persone voditelja/-ice). Ta razlika je pomensko pomembna, vendar pa za našo analizo tokrat ni ključna.

1. Prispevek je uokvirjen kot novica iz parlamenta, torej kot politična novica. Z uokvirjanjem se ponuja tudi referenčni okvir razumevanja prispevka in daje navodila za interpretacijo: gre za konflikt med parlamentarnimi strankami. Ta tip diskurza (strankarski konflikt) v nadaljevanju tudi določa, kakšne podatke iščemo v prispevku – izjave poslancev – ne pove pa v resnici ničesar o družinskem nasilju v Sloveniji. Vse izjave, ki sledijo, so zato umeščene v kontekst zgodbe o strankarskem konfliktu in v njem tudi interpretirane, ne pa v kontekst razprave o strategijah spopadanja z nasiljem v družini.
2. Ker je novica uokvirjena kot politična novica in kot strankarski konflikt, oba prispevka uporabljata standardne postopke simulacije objektivnosti. Strategije uprizarjanja objektivnosti novinarji uporabljajo vedno takrat, ko so v sferi legitimnih nasprotij, ki jih zastopajo institucionalizirani politični akterji (npr. stranke). Gre za retorično vzpostavljanje distance do realnosti, odsotnost moralnega vrednotenja ter v našem primeru uravnoteženo pozornost izjavam pozicijskih in opozicijskih poslancev. Kombinacija izbranih zunanjih glasov omogoča implicitno opredeljevanje, obenem pa zagotavlja, da novinarji ohranjajo objektivno profesionalno retoriko. Novinar vse vrednotne izjave ravno zaradi ideologije objektivnosti polaga v usta t. i. prisvojenih ali zunanjih glasov ali pa povzema njihove izjave (začetek in konec). Ključna funkcija zunanjih glasov je tako bolj formalna kot informativna: potrjujejo avtentičnost in realističnost prispevka, obenem pa se novinar v vsaki situaciji lahko zateče v vrednotenje s pomočjo izjave in obenem ohranja objektivnost novinarskega diskurza.
3. Ključno za analizo medijske reprezentacije nasilja je, da pomen novice ni določen le s tem, kar je v prispevek vključeno, temveč tudi s tem, kar je izključeno, diskurzivno potlačeno. V tem primeru je informativna vrednost obeh prispevkov majhna. Razen nekaj statističnih podatkov v uvodu k poročilu na TV SLO (»več kot 5000 kaznivih dejanj je bilo povezanih z nasiljem v družini, v tretjini primerov sta storilec in žrtev v partnerski zvezi, 11 žensk je bilo umorjenih«) o varuhovem poročilu in torej o družinskem nasilju v Sloveniji ne izvemo praktično ničesar. Ker gre za edini televizijski prispevek, ki obravnava to poročilo, sta domnevna politična kontroverznost poročila in spopad strank vse, kar je televizijsko občinstvo v resnici izvedelo tako o poročilu kot o problemu nasilja v družini v Sloveniji.
4. Nepredvidljivost realnosti se v novinarskih reprezentacijah obvladuje z visoko standardizirano konvencionalno obliko novic. O tem govori že sam vrstni red podkategorij prispevka, ki je identičen v obeh verzijah naše novice: voditelj dnevnika, ki zastopa glas institucije, uvede novico (»Bolj enotni pa so bili poslanci ...«) in jo retorično umesti v univerzum podobnih dogodkov v realnosti (nenehen konflikt med poslanci v parlamentu). S tem novici odvzame enkratnost in naključnost ter ohranja televizijski tok in kontinuiteto, obenem pa ponuja konceptualni aparat, v okviru katerega gre naključni dogodek osmisлити. Poročevalka, ki je diskurzivno podrejena voditelju novic, povzema varuhovo poročilo, njeno besedilo pa je podloženo s poljubnimi posnetki parka z igrajočimi se otroki (POP TV) oz. igranih prizorov nasilja moškega nad žensko (TV SLO). Ti posnetki ne dajejo nobene informacije o

dogodku, na podlagi katerega je nastala novica, temveč imajo zgolj funkcijo »avtentizacije« izrečenega (Fiske 2004: 158) in metaforično zastopajo prostor dogajanja, ki ni dostopen kameram (nasilje v družini). Pomembnejša kot resničnost izrečenega v novici je verjetnost in torej upoštevanje standardnih postopkov dokazovanja verodostojnosti v novici. Ali kot pravi Hartley (2004: 182): »Na tej splošni strukturi ravni nima družbena funkcija novinarstva nič opraviti z realnostjo ali resnico samih preddiskurzivnih dogodkov, temveč z diegetičnim svetom, zamišljenim znotraj poročanja; /.../ novinarstvo je smiselno kot proizvodnja realnega skozi pogled.« Tako se v okvir standardnih novičarskih oblik vedno znova vstavlja konkretni dogodek, ki se prilagaja formalni strukturi novinarskih konvencij upovedovanja.

5. Ravno zaradi ideala objektivnosti, ki se v novinarstvu dejansko uporablja vedno le v primeru, kadar si na eni in drugi strani stojijo nasproti jasno definirane in institucionalizirane politične opcije, prava vsebina in ozadje dogajanja v parlamentu ostaja prikrita: to je vprašanje boja za interpretacijo družine in razmerij med spoloma. Kontekst parlamentarnega konflikta torej ostaja netematiziran, in vprašanje t. i. kulturnega boja, ki poteka glede koncepta družine in sprememb spolnega reda, ostane zaradi redukcije novice na strankarski konflikt v celoti prikrit in neartikuliran. O njem torej lahko sklepamo le posredno. Prispevek dobro ponazarja, kako obilica informacij in t. i. dogodkopolnost, značilna za sodobne medije, ne prispeva k razumevanju družbenih problemov. Dogodki so torej pogosto vredni unovičenja šele tedaj, ko so vanje vpleteni institucionalizirani politični akterji in ko družbeni problem postane predmet strankarskega konflikta.
6. Po eni strani način tematizacije varuhovega poročila izhaja iz splošno uveljavljenih novinarskih standardov, tako da naša kritika zadeva standardizirane načine upovedovanja realnosti v novinarstvu nasploh in je torej kritika strukture novinarskega polja nasploh. Po drugi strani pa prispevka kažeta na specifičnost slovenskega novinarstva predvsem glede vprašanja novičarskih vrednot in medijske funkcije prednostnega tematiziranja (angl. »agenda building«). Institucionalizirani politični akterji imajo pomembno vlogo v tematizacijski funkciji. V slovenski medijski agendi namreč izrazito prevladuje tematizacija političnih konfliktov na račun tematizacije družbenih problemov. Tudi način televizijskega poročanja o poročilu varuha človekovih pravic kaže na veliko vlogo politike in političnega polja v tematiziranju realnosti in pri uokvirjanju družbenih problemov. Dogajanje v parlamentu je dejansko psevdogodek, ki nima nobenega pomena zunaj televizijske reprezentacije – poslansko uprizorjanje konflikta je smiselno samo zato, ker ga prenaša televizija. Televizijski prispevek ta vidik popolnoma zapostavi in sprejme politični performans kot avtentično dogajanje, ki mu televizija le nastavi kamero in ga transparentno posreduje gledalcem.

5 Zaključek

Epizodičnost in faktizem, ki sta značilna za poročanje o nasilju v družini tako v dnevnikih časopisih kot televizijskih novicah, sta funkciji objektivnosti kot konstitutivnega dela novinarske poklicne kulture, samopredstave in ideologije. Preko svojih podkategorij,

kot so uravnoveženost, nepristranskost, distanciranost, nevtralnost (Mindich 1998), je objektivnost posredno institucionalizirana kot novinarski ideal v domala vseh novinarskih dokumentih in zakonih ter učbenikih. Novinarska ideologija objektivnosti temelji na empiricismu, ki verjame, da dejstva/podatki o fenomenu ali dogodku predstavljajo pomen dogodka, zato daje prednost faktualnosti pred diskurzivnim komentarjem, saj naj bi dejstva govorila sama zase. Objektivnost tako izhaja, kot pravi Hall (2004: 207), iz »absolutnega razlikovanja med dejstvi in vrednotenjem, razlikovanja med dejstvom in interpretacijo kot zdravorazumskim pravilom časnikarske prakse: empiricistične iluzije, utopije naturalizma«. Pravi pomen dogodka naj bi bilo torej vedno mogoče odkriti skozi nepristranske empirične podatke, ki jih je na ravni diskurza mogoče jasno ločevati od vrednot: »trdi« podatki (številke) naj bi predstavljali nedvoumna in epistemološko transparentna dejstva. Toda, kot pravi White (1999: 70): »/D/ejstva so funkcija pomena, ki se pripiše dogodkom, ne pa čisti, prvobitni podatki, ki določajo, kaj je lahko pomen dogodka.« Objektivnost se uprizarja skozi ritualizirane prakse, poklicne kode in tekstualne konvencije objektivnega novinarstva. Resnica dogodka je tako rezultat protokolov utemeljevanja resničnosti. Ali, z drugimi besedami, verodostojnost zgodbe je rezultat konvencij uprizarjanja resničnosti, ki si jih pisci delijo z bralci, tako da te konvencije uokvirjajo tudi branje oz. interpretacijo tekstov. Ključna vloga konvencij ni toliko v utrjevanju resničnosti sporočila kot v oblikovanju in oženu nabora resnic, ki jih sploh lahko izrečemo.

V t. i. resnem tisku je ključna značilnost poročanja dekontekstualizacija problema nasilja, ki je rezultat konvencionalnega umeščanja družinskega nasilja v rubriko kronike. Novinarska obravnava tako temelji na izoliranem dogodku in se zanaša na standardni izbor zanesljivih institucionaliziranih birokratskih virov, ki kot zunanji glas avtentizirajo novinarski diskurz. V tisku se družinsko nasilje tako konstituira kot problem individualne psihologije in individualne socialne patologije in v celoti izvzame iz strukturnih razmerij (spolne, razredne ...) moči. Tako je pomemben indikator dekontekstualizirane novinarske obravnave družinskega nasilja v tisku tudi skoraj popolna odsotnost tematizacije razredne pripadnosti udeležencev. O družbenem položaju družine namreč v devetih od desetih primerov ne izvemo ničesar, saj je družina postavljena zunaj prostora in časa, predvsem pa ni umeščena v kontekst razrednih razmerij slovenske družbe. Z individualizacijo in psihologizacijo v kroniki je torej nasilje postavljeno izključno v sfero zasebnosti in izvzeto iz konteksta družbenih razmerij – tako iz odnosov med spoloma kot tudi iz razrednih odnosov. Individualizacija nasilja in strukturna amnezija, vgrajena v poročanje o nasilju, sta torej povezani ravno z epizodičnostjo novinarskega upovedovanja in zanašanjem na uradne vire informacij (sodišča, policija).

Ključni problem obravnave nasilja na televiziji je po eni strani tako kot v tisku epizodičnost obravnave nasilja v novicah, po drugi strani pa melodramatizacija in individualizacija nasilja v aktualnodokumentarnem novinarstvu. V prvem primeru standardno televizijsko linearno kopičenje t. i. serijske »monoglosije« ali enopomenskosti (MacDonald 2003: 69) ne omogoča, da bi se individualni glasovi povezovali, in posledično preprečuje vsako skupinsko preiskovanje izkustva ter konceptualizacijo nasilja v družini kot kolektivnega izkustva in družbenega fenomena. Epizodično/dogodkovno

uokvirjanje nasilja, ki v slovenskih medijih izrazito prevladuje nad tematskim uokvirjanjem, ima za posledico individualizacijo krivde in marginalizacijo razumevanja nasilja, ki bi obravnavala nasilje kot družbeni problem, povezan z vprašanjem hegemonične moškosti ter vprašanjem moči in razmerij med spoloma.¹⁷ Novinarstvo tako prikriva s prikazovanjem, saj lov za spektakularnim, epizodičnost in dramtizacija onemogočajo razumevanje pojava. V dokumentarnem programu pa prevladujejo neobičajni pojavi in dogodki (npr. problem nasilja žensk nad moškimi) ter spektakularni primeri nasilja, torej proizvodnja »običajnih neobičajnih« novic. Dokumentarni žanr je po definiciji žanr preiskovanja, analize in prinašanja novega vedenja. Kjer je torej žanrsko mogoče zahtevati, da novinarstvo vzpostavi zvezo med političnimi dimenzijami zasebnega in zasebnimi dimenzijami političnega, se to v analiziranih dokumentarnih prispevkih ne dogaja. Posledica spektakularnosti in nenavadnosti kot kriterija selekcije sta nevtralizacija nasilja ter konstitucija nasilja kot rezultat zgolj individualnih patologij. Paradokсно je tako družbeno ozadje nasilja zamolčano in potlačeno tako v informativnih kot interpretativnih žarnih – tako v epizodičnih informativnih prispevkih v dnevniških novicah kot v novinarskih dokumentarnih melodramah. V obeh primerih je individualna motivacija predstavljena kot vir nasilja. Personalizacija nasilja v melodramah, torej tematizacija nasilja skozi človeške zgodbe pa ni problematična sama po sebi. Enkratna osebna zgodba je lahko vedno umeščena v kontekst institucije patriarhalne družine in strukture spolnih razmerij in tako prispeva k razumevanju povezanosti med zasebnim in javnim/političnim. Brez te kontekstualizacije so človeške dokumentarne zgodbe le čustveni spektakli, anekdotične izpovedi in nadomestek za analizo, ki ne ponuja razumevanja problema nasilja in kulture hegemonične moškosti, iz katere ta izhaja, niti analize/kritike strategij preprečevanja nasilja.

Literatura

- Abbott, H. Porter (2003): *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Archer, John (ur.) (1994): *Male Violence*. London: Routledge.
- Barthes, Roland (1978): *Image, Music, Text*. New York: Hill and Wang.
- Beynon, John (2002): *Masculinities and Culture*. Buckingham: Open University Press.
- Bird, S. Elizabeth, in Dardenne, Robert W. (1997): *Myth, Chronicle and Story: Exploring the Narrative Qualities of News*. V D. Berkowitz (ur.): *Social Meanings of News*: 333–350. London: Sage.
- Bourdieu, Pierre (2001): *Na televiziji*. Ljubljana: Krtina.

17. Naj poudarimo, da epizodično uokvirjanje ne povzroča vedno individualizacije krivde. Iyengar (1991) ugotavlja, da so učinki različni glede na vrsto problema, ki ga prispevek obravnava. Iz njegovih podatkov bi lahko sklepali, da do učinka individualizacije zaradi epizodičnega uokvirjanja prihaja, kadar epizodično uokvirjanje reproducira prevladujočo družbeno mitologijo (o nasilju in odnosih med spoloma, na primer).

- Chaney, David (1993): *Fictions of Collective Life. Public Drama in Late Modern Culture*. London: Routledge.
- Connell, R. W. (1995): *Masculinities*. Berkley: University of California Press.
- Corner, John (2002): *Drama-Documentary*. V Glen Creeber (ur.): *The Television Genre Book*: 31–35. London: British Film Institute.
- Dearing, W. James, in Rogers, E. M. (1996): *Agenda-Setting*. London: Sage.
- Fiske, John (2004): *Televizijska kultura: Branja poročil, bralci poročil*. V B. Luthar in dr. (ur.): *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*: 147–179. Ljubljana: Študentska založba.
- Gamson, W. A. (1992): *Talking politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goffman, Erwing (1974/1986): *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University.
- Hall, Stuart (2004): *Lastnosti novičarskih fotografij*. V B. Luthar in dr. (ur.): *Medijska kultura: Kako brati medijske tekste*: 193–209. Ljubljana: Študentska založba.
- Hartley, John (2004): *Novinarstvo in vizualizacija resnice*. V B. Luthar in dr. (ur.): *Medijska kultura: Kako brati medijske tekste*: 181–192. Ljubljana: Študentska založba.
- Iyengar, Shanto (1991): *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Johnson-Cartee, Karen S. (2005): *News Narratives and News Framing: Constructing Political Reality*. Lanham: Rowman&Littlefield.
- Kitzinger, Jenny (2004): *Media Coverage of Sexual Violence Against Women and Children*. V K. Ross in C. M. Byerly (ur.): *Women and Media*: 13–39. London: Blackwell.
- Kunelius, Risto (1994): *Order and Intepretation: A Narrative Perspective on Journalistic Discourse*. *European Journal of Communication*, 9 (3): 249–270.
- Luthar, Breda (1998): *Poetika in politika tabloidne kulture*. Ljubljana: ZPS.
- Luthar, Breda, Jontes, Dejan, in Šadl, Zdenka (2006): *Medijske reprezentacije družinskega nasilja: rezultati raziskave – končno poročilo*. Ljubljana: FDV.
- MacDonald, Myra (1998): *Personalization in Current Affairs Journalism*. *Javnost/The Public*, 5 (3): 109–126.
- MacDonald, Myra (2003): *Exploring Media Discourse*. London: Arnold.
- McNair, Brian (1998): *The Sociology of Journalism*. London: Arnold.
- Meyers, Marian (1997): *News of Battering*. V D. Berkowitz (ur.): *Social Meaning of News*: 441–456. London: Sage.
- Mindich, David (1998): *Just the Facts: How »Objectivity« Came to Define American Journalism*. New York: New York University Press.
- Negrine, Ralph M. (1996): *Politics and the Mass Media in Britain*. London: Routledge.
- Poler Kovačič, Melita (2004): *Novinarska (iz)virnost: Novinarji in njihovi viri v sodobni slovenski družbi*. Ljubljana: FDV.
- Pušnik, Maruša (2003): *Moralizacija kot estetski projekt dokumentarnega žurnalizma*. *Teorija in praksa*, 40 (2): 267–286.
- Rabinow, Paul (ur.) (1984): *The Foucault Reader*. New York: Penguin.
- Reese, Stephen D., Gandy, Oscar H., in Grant, August E. (ur.) (2003): *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. London: Lawrence Erlbaum Associates.

- Sedmak, Mateja, in Kralj, Ana (2006): Nevarna zasebnost: nasilje v družinah v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, 22 (53): 93–110.
- Schudson, Michael (1978): *Discovering the News. A Social History of American Newspapers*. New York: Basic Books.
- Troha, Tadej (2004): Objekt novinarstva. *Problemi*, 42 (5–6): 187–229.
- van Zoonen, Liesbet (1994): *Feminist Media Studies*. London: Sage.
- White, Hayden (ur.) (1981): *On Narrative*. Chicago: The University of Chicago Press.
- White, Hayden (1999): *Figural Realism. Studies in the Mimesis Effect*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Whitehead, Stephen M. (2002): *Men and Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Zelizer, Barbie (1993): American Journalists and the Death of Lee Harvey Oswald: Narratives of Self-Legitimation. V Dennis K. Mumby (ur.): *Narrative and Social Control: Critical Perspectives*: 189–207. London: Sage.
- Žakelj Tjaša (2007): Pojmovanje starševskih vlog v razveznih postopkih. *Teorija in praksa*, 44 (1–2): 173–190.

Naslova avtorjev:

dr. Breda Luthar

Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljana

Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

breda.luthar@fdv.uni-lj.si

Dejan Jontes

Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljana

Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

dejan.jontes@fdv.uni-lj.si